

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА**

ДМИТРАСЕВИЧ Назар Орестович

УДК 342.5+341(477) "1917/1922"

**ВНУТРІШНІЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТИ
ЛЕГІТИМАЦІЇ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ
В 1917 – 1922 РР.**

12.00.01 – теорія та історія держави і права;
історія політичних і правових учень

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2011

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі теорії та історії держави і права Київського університету права НАН України.

Науковий керівник – доктор історичних наук, професор
ДОРОШКО Микола Савович,
Київський національний університет імені
Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин,
професор кафедри країнознавства.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, доцент
ЗАХАРЧЕНКО Петро Павлович,
Київський національний університет імені
Тараса Шевченка,
доцент кафедри теорії та історії держави і права;

кандидат юридичних наук, доцент
ТИМЧЕНКО Анатолій Павлович,
Юридичний інститут Національного авіаційного
університету, професор кафедри теорії та історії
держави і права

Захист відбудеться „13” травня 2011 року о 16 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.053.18 в Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий “_11_” квітня 2011 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л.С. Дубчак

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Процес новітнього державотворення України ставить перед вітчизняним суспільствознавством цілу низку актуальних завдань, які потребують належного наукового аналізу. Серед неоднозначних і дискусійних проблем історії держави і права України ХХ століття, які вимагають переосмислення з нових позицій, є питання легітимації радянської влади в Україні, що постала у боротьбі з українськими національними урядами в добу Національно-демократичної революції 1917-1921 рр. Як відомо, Україна була завойована за допомогою понад мільйонної Червоної армії, але утримувати її тільки силою було неможливо. Щоб зняти присмак окупаційності радянської влади Російська комуністична партія (більшовиків) та її українська філія – КП(б)У – мали переконати український народ у тому, що радянська влада – це його власна влада. Задля цього більшовики визнали проголошену 6 січня 1919 р. УСРР формально незалежною державою з власними владними структурами та «самостійною» зовнішньою політикою. Усе це, вкупі з проголошенням політики українізації у 1923 р., повинно було забезпечити легітимність радянської влади в Україні.

Необхідність глибокого вивчення даної проблеми диктується тим, що протягом десятиліть радянської влади в наукових дослідженнях тенденційно висвітлювались події та явища, які відбувались в Україні тієї доби. Автори оминали проблему легітимації радянського режиму в Україні, участі місцевого населення у цьому процесі, однобоко висвітлювали роль зовнішніх чинників. Тому особливо актуальною є потреба глибокого переосмислення процесу легітимації радянської влади в Україні на основі нових фактів і документів. В сучасний період означена проблематика становить предмет зацікавленості представників різних суспільних наук: правознавців, істориків, політологів, філософів. Зокрема, потрібно відзначити праці таких вітчизняних і зарубіжних учених, як Є.Бистрицький, В.Василенко, Ю.Габермас, Р. фон Ієрінг, М.Козюбра, В.Кульчицький, О.Мережко, В.Румянцев, І.Усенко, О.Фрицький, В.Чіркін, Є.Юрійчук та інші. Між тим, проблема легітимації радянської влади в Україні 1917-1922 рр. ще залишається малодослідженою. На особливу увагу потребує аналіз політичних і правових аспектів даної проблеми, оскільки оцінка їх практично відсутня.

Досліджуваний період посідає особливе місце в історії держави і права України, позаяк саме тоді були закладені підвалини правової системи, що сприяла утвердженню тоталітарного політичного режиму. Тому наукове опрацювання проблеми легітимації радянської влади вкрай важливе для визначення правових підстав функціонування радянської державності в Україні, розуміння проблем сучасного державотворення і з'ясування міжнародних перспектив України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наукове дослідження було проведено відповідно до планових тем Київського університету права НАН України («Правове регулювання в умовах

трансформації суспільних відносин в Україні» – номер державної реєстрації 01050001907 та «Актуальні проблеми правотворення в сучасній Україні» – номер державної реєстрації 0108U010270). Тема дисертації затверджена Вченою Радою Київського університету права НАН України 28 жовтня 2009 року (протокол № 3 від 28.10.2009 р.).

Мета і завдання дослідження. Виходячи зі стану теоретичного опрацювання проблеми, спираючись на результати наукових розробок вітчизняних і зарубіжних учених та застосовуючи сучасний теоретико-методологічний інструментарій і критичний підхід до опублікованих документів і матеріалів архівів, автор ставить за мету здійснити комплексний аналіз сутності та змісту процесу внутрішньої та міжнародної легітимації радянської влади в Україні у 1917–1922 рр., науково та теоретично осмислити його об'єктивні реалії, визначити внутрішні та зовнішні засоби легітимації радянської влади в УСРР.

Для досягнення поставленої мети в дисертаційному дослідженні визначені наступні науково-дослідницькі завдання:

- визначити юридичну природу та специфіку поняття «легітимація влади» і на цій підставі окреслити основні теоретико-методологічні підходи в дослідженні процесу легітимації радянської влади в Україні у 1917-1922 рр.;

- проаналізувати і узагальнити дослідження за проблематикою дисертації, критично переосмислити їх з позицій сучасного розвитку історико-правової науки та встановити повноту джерельного забезпечення;

- з'ясувати передумови, сутність, зміст та особливості становлення радянської влади в Україні;

- визначити основні засади та особливості формування системи радянського права;

- з'ясувати правовий статус, структуру, функції органів законодавчої, виконавчої та судової влади, структур державного контролю, виявити специфіку їх формування та функціонування;

- розкрити важелі й механізми партійного впливу на формування та діяльність представницьких, виконавчих, судових та правоохоронних органів влади республіки і визначити їх роль у становленні тоталітарного режиму в Україні;

- проаналізувати зовнішньополітичну діяльність влади, спрямовану на забезпечення міжнародного визнання УСРР;

- виокремити особливості процесу легітимації радянської влади в Україні.

Об'єктом дослідження є процес легітимації радянської влади в Україні у 1917-1922 рр.

Предметом дослідження є засоби забезпечення внутрішньої та міжнародної легітимності радянської влади в Україні у зазначений період.

Методи дослідження. Для досягнення наукової об'єктивності результатів використовується широкий комплекс методів дослідження, а також принципи історизму, системності, всебічності. Методологічною основою дисертації виступає загальнонауковий діалектичний метод, який дає

можливість проаналізувати процес внутрішньої та міжнародної легітимації радянської влади в Україні у його розвитку, взаємодії та взаємозв'язку з іншими явищами. Основним методом у цій системі виступає діалектичний метод пізнання державно-правових процесів і явищ. Із спеціальних методів наукового дослідження застосовано: порівняльний – для співставлення розуміння явища легітимації влади вітчизняними та зарубіжними правознавцями, політологами, філософами, соціологами; формально-логічний та формально-догматичний під час аналізу наукових джерел, радянського законодавства, нормативно-правових актів та практичної діяльності органів влади та управління УСРР; системно-структурний та функціональний – для визначення характеру радянської влади як системи, висвітлення форм її прояву та аналізу функцій; соціологічний – при визначенні умов і чинників, що впливають на здійснення радянської влади. Для дослідження витоків і сутності радянської влади та права в Україні в дисертації використані також історико-правовий, формально-юридичний та історичний методи пізнання.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що дана праця є першим в українській правовій науці самостійним, спеціалізованим, цілісним дослідженням процесу легітимації радянської влади в Україні в розрізі юриспруденції.

В результаті аналізу предмету дослідження були сформульовані положення, які відображають наукову новизну:

вперше:

– запропоновано авторський підхід до вивчення проблеми легітимації радянської влади в Україні через комплексне дослідження її внутрішніх та зовнішніх чинників;

– обґрунтовано висновок, що внутрішня легітимність радянської влади була досягнута завдяки поєднанню правлячим режимом традиційних і специфічних засобів легітимації влади;

– доведено, що процес легітимації радянської влади в Україні мав усі формальні й неформальні атрибути, відтак легітимність радянського уряду стала реальністю як усередині УСРР, так і за її межами;

– залучено до наукового аналізу широке коло джерел, в тому числі архівні матеріали, значна частина яких раніше не була об'єктом наукового дослідження;

удосконалено:

– положення, сформульоване одним з основоположників юридичного позитивізму Р. фон Ієрінгом, згідно з яким будь-яка державна влада, навіть та, що застосовує у своїй діяльності насильство, є легітимною, оскільки сама державна влада встановлює, що є правовим і не правовим;

– підходи до вивчення суті процесів легітимації і самолегітимації влади на основі використання сучасного теоретико-методологічного інструментарію дослідження;

набуло подальшого розвитку:

– юридичне визначення легітимації влади як процесу набуття або підтвердження владної уповноваженості державою, її апаратом та посадовими особами через їх схвалення народом відповідно до встановлених ним юридичних процедур;

– положення, що передумовою внутрішньої легітимації радянської влади в Україні стала перемога більшовиків у війні з українськими національними урядами;

– твердження, що більшовицька політико-адміністративна система, що упродовж 1917-1920 рр. склалася на теренах радянської Росії, та її носії - компартійно-радянська кадрова номенклатура, були перенесені московським більшовицьким центром в Україну;

– думка про те, що визначальною особливістю формування радянської правової системи в Україні було те, що складалася вона на основі системи права радянської Росії;

– позиція, що зовнішньополітична активність уряду УСРР у 1920 - 1922 рр., сприяла перетворенню Української радянської держави на реально функціонуючий суб'єкт міжнародного права;

– положення, що утворення СРСР і входження до його складу УСРР з формально-юридичної точки зору не припинили її міжнародної правосуб'єктності, позаяк УСРР у Союзній державі формально зберегла свій суверенітет, отримавши конституційно затвержене право на вихід з СРСР, що посприяло отриманню Україною статусу повноправного суб'єкта міжнародного права після проголошення державної незалежності у 1991 р.

Практичне та теоретичне значення результатів дослідження полягає в тому, що його зміст, теоретичні положення і висновки можуть бути використані науковцями для подальшої розробки теорії легітимації влади, з'ясування сутності та змісту процесу легітимації радянської влади в Україні, для аналізу та пояснення глибинних витоків та причин наявних дотепер проблем ефективного функціонування органів державної влади та управління незалежної України з точки зору забезпечення її національних інтересів. Матеріали дисертації можуть бути використані у подальших наукових розробках з історії держави та права, в підготовці підручників, навчальних посібників та іншої навчально-методичної літератури, в навчальному процесі.

Апробація результатів дослідження. Головні висновки й тези дисертації обговорювалися на засіданнях кафедри теорії та історії держави і права Київського університету права НАН України.

Результати дисертаційного дослідження апробовані на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях, зокрема на: Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми правової системи України» (29 жовтня - 01 листопада 2009 року, м.Алушта, АРК); Всеукраїнській науково-практичній конференції «III Наукові читання, присвячені пам'яті В.М.Корецького» (18 лютого 2010 р., м.Київ); Міжнародній науково-практичній конференції «Шевченківська весна. Сучасний стан науки:

досягнення, проблеми та перспективи розвитку» (25 березня 2010 р., м.Київ); науково-практичній конференції «Актуальні проблеми міжнародних відносин» (21 жовтня 2010 р., м.Київ).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено у 6 наукових статтях, чотири з яких опубліковано у фахових виданнях.

Структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, одинадцяти підрозділів, висновків, списку використаних джерел та літератури (506 найменувань українською, російською, англійською й німецькою мовами). Загальний обсяг дисертації становить 239 сторінок, з них основного тексту 186 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, показано зв'язок роботи з науковими програмами і темами, сформульовано мету і завдання дослідження, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, обґрунтовано її наукову новизну, теоретичне та практичне значення, наведено інформацію про апробацію та публікацію результатів дослідження.

У **першому розділі** – «**Теоретико-методологічні засади, історіографія та джерельна база дослідження**» – обґрунтовано понятійно-категоріальний апарат, висвітлено теоретико-методологічні засади дослідження, здійснено огляд джерельної бази, використаної при написанні рукопису дисертації, з'ясовано стан наукової розробки проблеми внутрішньої та міжнародної легітимації радянської влади в Україні.

У *підрозділі 1.1. «Теоретико-методологічні засади дослідження»* дається визначення суті та змісту ключових понять з теми і окреслюються основні концептуальні та методологічні підходи до вивчення процесу легітимації влади. Визначення дефініцій «легітимність», «легальність» і «легітимація» сприяло обґрунтуванню необхідності проведення історико-правового дослідження процесу легітимації радянської влади в Україні. Встановлено, що легітимність – одне з найважливіших і водночас найбільш складних правових понять, яке розкриває сутність державної влади, є предметом наукових інтересів щонайменше таких наук, як юриспруденція, політологія, соціологія, філософія.

Найпоширенішою концептуальною основою для розуміння проблеми легітимності державної влади є теоретична модель, розроблена М. Вебером. Він першим відмовився від суто юридичного підходу до вивчення влади та ототожнення її виключно із сукупністю державно-правових інституцій, запропонувавши нову – соціологічну – парадигму інтерпретації політичних процесів та феномену володарювання. Під впливом його ідей на початку ХХ ст. у науковому обігу з'являється термін «легітимність», багатоаспектний зміст якого поступово конкретизується як позитивна оцінка влади з боку населення, визнання управлінських повноважень та згода підкорятися

відповідним рішенням. Саме «мотиви покірності» й складають основний зміст «легітимності», звідси – «легітимація» - процес (процедура) набуття владою суспільного виправдання або визнання.

Необхідною та важливою передумовою повного і об'єктивного висвітлення проблеми становлення та функціонування радянської влади та її інституцій в Україні в контексті набуття ними легітимного статусу є використання сучасного теоретико-методологічного інструментарію дослідження. При вивченні історії держави і права 1917-22 рр., дослідженні процесу становлення радянської влади в Україні використано теорії тоталітаризму і модернізації, що дають змогу зрозуміти і, принаймні, частково пояснити виникнення феномену радянської державності, за фасадом якої приховувалась диктатура більшовицької партії. Осягнути причини утвердження та зміцнення радянської влади допомагає вивчення «історії знизу» або соціальної історії.

Методологічною основою дисертації є головні методологічні принципи історичного пізнання – об'єктивність та історизм. Їх застосування потребувало від автора звернення як до загальнонаукових (історичного, логічного, індукції, аналізу, синтезу) та спеціально-історичних (генетичного, порівняльно-історичного, ретроспективного, типологічного, хронології), так і міждисциплінарних методів (структурно-системного, статистичного) дослідження.

Щодо легітимаційних процесів, то вони піддавалися аналізу і в контексті методології, запропонованої М. Вебером, і з залученням міждисциплінарних комунікативних підходів, що дало можливість виявити додаткові характеристики феномена легітимації, інтерпретувати його в контексті зв'язків і відносин, характерних для тогочасного суспільства.

Застосування діалектичного методу дозволило встановити особливості становлення радянських органів влади в Україні в досліджуваний період. Історичний метод використано при аналізі процесу встановлення радянської влади в Україні. Історико-правовий метод дозволив виявити сутність і призначення органів влади та управління УСРР, що діяли у грудні 1917 - грудні 1922 рр.; формально-юридичний – дослідити правові акти, які діяли в УСРР.

Підрозділ 1.2. «Історіографія та джерельна база роботи» присвячений аналізу стану вивчення теми легітимації радянської влади в Україні та її джерельної бази. Досліджуючи проблему становлення радянської влади в Україні 1917-1922 рр. дисертант врахував науковий доробок вітчизняних і зарубіжних істориків права, істориків, філософів, політологів.

Першими історіографами предмета нашого дослідження виступили безпосередні й провідні учасники подій, що сприяли утвердженню диктатури більшовицької партії на українських теренах – керівник жовтневого перевороту в Петрограді Л. Троцький та голова уряду УСРР у 1919-1923 рр. Х. Раковський. Аналізуючи процес становлення і розвитку партійно-державного апарату СРСР вони дійшли висновку, що диктатура пролетаріату

трансформувалася в диктатуру партійного апарату. У 1920-ті – на початку 1930-х рр. вийшли друком декілька праць, які допомагають сучасному досліднику простежити за процесом більшовизації владних структур УСРР.

З початку 1930-х років у літературі повністю утвердилась безальтернативна версія процесу встановлення радянської влади в Україні як явища добровільного і прогресивного. І лише в добу хрущовської «відлиги» другої половини 1950-х – початку 1960-х рр. з'являються роботи, автори яких прагнуть об'єктивно дослідити окремі аспекти проблеми становлення радянської влади в Україні і функціонування владних структур, покликаних легітимізувати владу рад всередині країни і за її межами. Серед них - праці українських радянських правознавців та істориків Б. Бабія, А. Дубровіної, В. Кульчицького, Л. Потарикіної, І. Рибалки, П. Тригуба, А. Міщенко тощо. В них міститься багатий фактичний матеріал, статистичні дані, які є корисними для нових досліджень. Натомість поза увагою дослідників лишилося питання, ким і якими методами встановлювалася радянська влада в Україні. Автори оминули проблему легітимності встановлення радянської влади в Україні, її генези, участі українського народу в цьому процесі, вирішальної ролі в ньому зовнішніх сил.

Значну увагу дослідники цього періоду приділили проблемі міжнародної правосуб'єктності радянської України до і після створення СРСР у 1922 р. Відповідаючи на питання щодо міжнародної правосуб'єктності радянської України відомий юрист-міжнародник В. Василенко стверджував, що аналіз державно-правового та міжнародно-правового статусу УСРР у 1917-1922 рр. і основних способів та форм її участі у міжнародному спілкуванні переконливо свідчить про те, що УСРР цієї доби була повноправним суб'єктом міжнародного права.

Інший підхід до висвітлення проблеми встановлення радянської влади в Україні застосували дослідники української діаспори. Найбільш ґрунтовними з-поміж них за своїм об'єктивним аналізом і глибиною є праці К. Кононенка, М. Стахіва і О. Юрченка. Їх автори першими зробили спробу провести історико-правовий аналіз встановлення радянської державності в Україні і ролі більшовицької партії у цьому процесі і дійшли аргументованого висновку про в цілому нелегітимне утвердження радянської влади в Україні, її окупаційний характер.

Зарубіжна історіографія процес становлення радянської влади в УСРР практично не досліджувала. Хоча література, що видавалася на Заході, містить чимало матеріалів, документів, з тих чи інших причин недоступних радянським дослідникам або зігнорованих ними. Сильною стороною багатьох праць зарубіжних авторів є постановка питання про необхідність дослідження проблеми легітимації радянської влади та об'єктивне висвітлення ряду аспектів, які радянські історики оминали.

Здобуття Україною незалежності надало українським науковцям можливість об'єктивно й неупереджено вивчати національно-державну проблематику. Дослідженню проблем державної влади останнім часом приділяється значна увага вченими-правознавцями. Теоретичну основу

вчення про державну владу, її легітимність та легальність складають наукові дослідження і окремі положення, що розвивають у своїх працях вітчизняні юристи М. Козюбра, В. Погорілко, В. Селіванов, В. Сіренко, Ю. Фрицький, В. Цветков, В. Шаповал, Л. Шипілов, а також відомі російські вчені І. Гомеров, В. Чиркін.

Значну увагу українських юристів-міжнародників привертає проблема міжнародної правосуб'єктності радянської України. Слідом за представниками радянської школи міжнародного права В. Корецьким і В. Василенком українські юристи-міжнародники В. Кампо, О. Мережко вважають, що з формально юридичного погляду Україна радянської доби була суверенною державою, що створило необхідні юридичні передумови для реального суверенітету і реальної державності України, коли така історична можливість виникла у 1991 році.

Підсумовуючи стан вивчення теми, слід зауважити, що попри досить ґрунтовне вивчення вітчизняними вченими проблеми становлення радянської влади в Україні (Б. Бабій, І. Білас, С. Кульчицький, В. Румянцев, І. Усенко, Є. Юрійчук та ін.) та здобуття нею міжнародної правосуб'єктності (В. Василенко, В. Корецький, І. Лукашук, О. Мережко та ін.) до сьогодні в історико-правовій літературі немає цілісної наукової праці про становлення і функціонування радянської влади в Україні в контексті набуття нею легітимного статусу як всередині країни, так і за її межами. Не вироблено й об'єктивного уявлення про державний статус УСРР у 1917 - 1922 роках, а проблеми, пов'язані з визначенням державно-правового статусу УСРР у цей період, висвітлені фрагментарно. У цьому автор бачить підтвердження доцільності вибору теми дослідження.

Дослідження проблеми внутрішньої та міжнародної легітимації радянської влади в Україні 1917-1922 рр. потребує нових підходів до аналізу джерельної бази з даної теми.

Найцінніший масив джерел становлять архівні документи. У першу чергу це документи центральних радянських органів влади та управління, протоколи засідань політбюро, оргбюро та секретаріату ЦК КП(б)У, стенограми з'їздів та конференцій КП(б)У, документи центральних та місцевих організацій профспілок, кооперативних та громадських організацій, так званих дрібнобуржуазних партій тощо. Ці та інші джерела виявлені в архівних фондах Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України) і Центрального державного архіву громадських об'єднань України (ЦДАГО України). Значний масив документальних матеріалів, що розкривають реальні механізми утворення та функціонування апарату тоталітарної влади, зосереджені в Російському державному архіві соціально-політичної історії (РДАСПІ) в Москві.

До другої групи джерел належать опубліковані свого часу українське радянське законодавство, матеріали Всеукраїнських з'їздів рад, органів влади та управління, правоохоронних та військових структур, стенографічні звіти з'їздів РКП(б) та КП(б)У.

До третьої групи документів логічно віднести вітчизняні періодичні видання 1917-1922 рр., насичені багатим та різноманітним матеріалом, який допомагає розкрити найважливіші важелі та механізми прийняття державних рішень у досліджуваній період. Це, зокрема, офіційні органи центральних державних та партійних органів – «Вісті ВУЦВК», «Известия ЦК КП(б)У», «Комуніст», «Донецкий пролетарий» тощо.

Четвертий комплекс використаних автором джерел становлять праці партійних і державних діячів. Визнаючи праці М. Бухаріна, В. Леніна, Г. Петровського, Х. Раковського, М. Скрипника, Й. Сталіна, Л. Троцького та інших більшовицьких лідерів джерелами, дослідник виходив із того, що їх автори були ідеологами і творцями внутрішньої і зовнішньої політики радянських Росії та України.

Джерелознавчий огляд проблеми засвідчує, що в сучасних умовах дослідник проблеми легітимації радянської влади в Україні у 1917-1922 рр. має в своєму розпорядженні оптимальний комплекс джерел для всебічного висвітлення найважливіших аспектів проблеми. Сукупність цих джерел, стала основою наукового пошуку, зумовила новизну дослідження.

У другому розділі **«Організаційне, нормативно-правове та ідеологічне забезпечення легітимації радянської влади в Україні»** роаналізовано передумови утвердження радянської влади в Україні, висвітлено процес створення правових основ функціонування радянської системи влади в республіці та визначено його особливості, досліджено історію формування представницьких і виконавчих органів влади в УРСР, визначені принципи організації та основні функції судових і правоохоронних органів, структур державного контролю, досліджено роль марксистської ідеології та масового терору в легітимації радянського режиму в Україні.

У підрозділі 2.1. *«Передумови утвердження радянської влади в Україні»* на підставі опрацювання широкого кола архівних джерел автор доводить, що поразка українських національних урядів у боротьбі з радянським урядом УСРР, підтриманим Червоною армією радянської Росії, спричинилася до утвердження в Україні радянської влади, за фасадом якої приховувалась диктатура більшовицької партії. Ради - основа радянської державності, формально (тобто, згідно з законом) мали усі права і повноваження, але фактично були витіснені з політичної арени в результаті злиття з компартійними структурами. Відповідно принцип повновладдя рад був спочатку формалізований, а пізніше і зовсім вихолощений.

У підрозділі 2.2. *«Створення правових основ функціонування радянської системи влади в Україні»* йдеться про те, що з утвердженням радянської влади в Україні сформовано й радянську правову систему, визначальною особливістю якої було те, що складалася вона на основі системи права більшовицької Росії. Створена на основі принципу революційної доцільності розгалужена система радянських судів мала своїм завданням придушення тих суспільних сил, які чинили опір більшовицькій диктатурі, що запанувала на теренах України.

У підрозділі 2.3. «Формування представницьких і виконавчих органів влади в УСРР» з'ясовано, що радянський апарат УСРР і, насамперед, його уряд, були своєрідним продовженням відповідних структур радянської Росії. Перш за все це торкалося військових та господарських структур республіки, адже Кремль, підпорядкувавши собі ці відомства позбавляв Україну можливості сформувати власні керівні органи цих галузей й, відповідно, зводив нанівець навіть паперовий суверенітет УСРР. Пряме підпорядкування військових та народногосподарських структур УСРР центральним відомствам ставило під сумнів саму доцільність існування окремого управлінського апарату в УСРР. Саме таку мету переслідував Кремль, який розумів усі переваги побудови державного апарату за взірцем партійного. І така перебудова активно здійснювалася під прикриттям необхідності утворення військово-політичного союзу радянських республік. За цією формулою приховувалася здійснювана більшовицькою партією централізація військового і народногосподарського управління на території існуючих радянських республік, оскільки керівництво правлячої партії розглядало незалежність УСРР та інших національних республік, як данину часу. Воно погоджувалося на існування в них самостійного державного апарату лише в тому разі, якщо ця самостійність була формою, а не суттю.

У підрозділі 2.4. «Організація та функції судових і правоохоронних органів, структур державного контролю» досліджуються процес формування та функції судово-каральних та контролюючих органів. Особливий акцент зроблено на тому, що радянська влада в Україні утверджувалась у формі тимчасових надзвичайних органів, наділених широкими повноваженнями. До них необхідно віднести насамперед Тимчасовий робітничо-селянський уряд України, Всеукраїнський та місцеві ревкоми, Раду робітничої і селянської оборони України, Раду української трудової армії, комбідри і комнезами, надзвичайні комісії і революційні трибунали. Насправді ж усі вони виявилися далеко не «тимчасовими»: їх надзвичайні повноваження, які нехтували елементарними загальноприйнятими нормами моралі і права, протягом десятків років механічно переносились у новостворювані каральні органи.

У процесі побудови радянського державного апарату у 1917 - 1920 рр. в Україні була створена і діяла розгалужена система радянських судів, налаштованих насамперед на придушення тих суспільних сил, які чинили опір більшовицькій тиранії, що запанувала на теренах України. Панування в політичній системі України більшовицької репресивної машини вкупі з намаганням більшовиків перебудувати соціально-економічні відносини на засадах політики «воєнного комунізму», підірвали її економіку і наприкінці 1920 р. призвели країну до краю прірви, що викликало невдоволення політикою радянської влади серед широких верств трудового населення України. Тому, боючись втратити владу, правляча більшовицька партія змушена була на початку 1921 р. перейти до нової економічної політики, що зумовило проведення цілого ряду реформ як в економіці, так і в державному апараті та законодавстві УСРР. Також слід відзначити, що головним

провідником політики більшовицької партії, спрямованої на придушення, в тому числі й засобами терору, будь-якого опору більшовицькому режиму, стали органи ВУЧК-ГПУ.

Лейтмотивом *підрозділу 2.5. «Марксистська ідеологія та масовий терор як засоби легітимації радянського режиму в Україні»* є положення, що для досягнення визнання радянської влади більшістю населення України, більшовики вдалися до характерних для комуністичних тоталітарних режимів засобів легітимації, таких як марксистська ідеологія та масовий терор. Репресії проти соціальних верств населення, ідеологічно ворожих гегемону комуністичної революції – пролетаріату, набули методичного характеру і велися за основними постулатами марксистсько-ленінської доктрини через розгортання світової класової війни. Першим масовим винищенням людності стали «червоний терор» і викликаний політикою «воєнного комунізму» голод 1921-1923 рр.

Приборкавши українських повстанців і перетворивши Україну на «суверенну» республіку у складі Союзу РСР, більшовицька партія прагнула остаточної легітимації своєї влади. З цією метою 1923 р. було проголошено курс на «коренізацію», тобто вкорінення більшовицької диктатури в союзних республіках через залучення до владних структур представників корінної або титульної нації. В УСРР, як відомо, «українізація» перетворилася на політичне ошуканство або на спецоперацію влади з виявлення національно-свідомого українського елементу, репресованого більшовиками у 1930-ті роки. В цілому, внутрішня легітимація радянської державності в Україні, коштувала їй колосальних демографічних і моральних втрат, наслідки яких є відчутними й донині.

У **третьому розділі «Утвердження міжнародної правосуб'єктності УРСР»** визначено організаційно-правові засади діяльності народного комісаріату закордонних справ УСРР, проаналізовано міжнародну діяльність Українського радянського уряду, спрямовану на утвердження УСРР як суб'єкта міжнародного права, показано боротьбу керівництва Раднаркому УСРР за збереження прерогатив республіки у сфері зовнішньої політики.

Проведене у *підрозділі 3.1. «Організаційно-правові засади діяльності народного комісаріату закордонних справ УСРР»* дослідження процесу вироблення нормативно-правових засад формування та аналіз діяльності НКЗС УСРР у 1920 - першій половині 1923 рр. дає юридичні підстави стверджувати, що УСРР цієї доби виступала у якості повноцінного суб'єкта міжнародного права. Позаяк УРСР на початку 1920-х рр. широко користувалася правом здійснювати свою зовнішню політику, що можна охарактеризувати як своєрідний феномен. Адже попри те, що «догвірна федерація», яка об'єднувала радянські республіки у 1919 - 1922 рр., давала можливість контролювати практично усі сфери життя національних республік, у царині зовнішньої політики контроль Кремля з абсолютного перетворювався на відносний.

У *підрозділі 3.2. «Міжнародна діяльність уряду УСРР»* йдеться про те, що міжнародна правосуб'єктність УСРР реалізовувалася через укладання

міждержавних угод, участь у міжнародних конференціях, а також через встановлення двосторонніх дипломатичних та консульських відносин. Втім, існували й об'єктивні труднощі в реалізації України як повноправного міжнародного суб'єкта, викликані насамперед фактичним керівництвом зовнішньополітичною діяльністю УСРР урядом радянської Росії.

Підрозділ 3.3. «Боротьба Раднаркому УСРР за збереження прерогатив республіки у сфері зовнішньої політики» присвячений аналізу політики уряду УСРР, спрямованої на збереження республікою права на самостійні зовнішні зносини. Позбавити радянські республіки цього права можна було лише об'єднавши їх у складі федерації під зверхністю Росії, що й передбачав сталінський план «автономізації». Найзапеклішим опонентом Кремля у питанні збереження за республіками майбутнього Союзу РСР права на самостійні зовнішні зносини став голова українського радянського уряду Х. Раковський. Свідченням чого є відмова УСРР після проголошення Радянського Союзу ліквідувати власний наркомат закордонних справ.

Проте із створенням СРСР Раднарком УСРР втратив право безпосередньо займатися зовнішньополітичною діяльністю. У процесі створення Союзної держави УСРР позбулась усіх установ, які працювали в сфері зовнішньої політики: було згорнуто діяльність НКЗС УСРР, Закордонного відділу при ЦК КП(б)У, Іноземного відділу ДПУ УРСР. Втім, проголошення СРСР 30 грудня 1922 р. і входження до його складу УСРР з формально-юридичної точки зору не припинили її міжнародної правосуб'єктності, позаяк УСРР у Союзній державі формально зберегла свій суверенітет, отримавши навіть конституційно затверджене право на вихід з СРСР. Однак статус повноправного суб'єкта міжнародного права Україна здобула тільки з проголошенням державної незалежності у 1991 р.

ВИСНОВКИ

У дисертації розв'язано наукове завдання щодо з'ясування внутрішніх та міжнародних засобів легітимації радянської влади в Україні у 1917-1922 рр. Виходячи з мети та основних завдань дисертації, автор сформулював наступні наукові положення та висновки:

1. З погляду юридичної науки легітимація влади є процесом набуття або підтвердження владної уповноваженості державою, її апаратом та посадовими особами через їх схвалення народом відповідно до встановлених ним юридичних процедур. Власне тому легітимацію державної влади неможливо нав'язати іззовні, вона опирається переважно на внутрішні спонукальні мотиви і стимули, в основі яких - віра людей в те, що їх блага залежать від збереження і підтримання даного порядку, переконання в тому, що цей порядок виражає їх інтереси. Тому легітимація прямо пов'язана з інтересами людей, які частіше всього оцінюються ними усвідомлено. Водночас, аналіз процесу легітимації радянської влади в Україні та наслідків її діяльності підтвердив положення одного із засновників юридичного позитивізму Р. фон Ієрінга, згідно з яким будь-яка державна влада, навіть та, що застосовує у своїй діяльності насильство, є легітимною, оскільки сама

державна влада встановлює, що є правовим і не правовим. Визначаючи статус радянської влади в Україні, вважаємо, що легітимною вона може вважатися лише умовно, позаяк не була виявленням волі більшості населення тогочасної України, а легітимізувалася внаслідок застосування властивих для класичних тоталітарних режимів першої половини ХХ ст. засобів, таких як державна ідеологія і масовий терор. Такого висновку автор дійшов завдяки використанню загальнонаукових та спеціально-юридичних методів дослідження, а також принципів історизму, об'єктивності, багатофакторності, системності, всебічності. Основним методом у цій системі виступає діалектичний метод пізнання державно-правових процесів і явищ.

2. З'ясування стану, повноти й достовірності вивчення історії становлення й функціонування радянської влади в Україні 1917-1922 рр. та процесу набуття нею легітимного статусу всередині країни й за її межами дає підстави стверджувати, що попри досить ґрунтовне вивчення вітчизняними і зарубіжними вченими проблеми становлення радянської влади в Україні (Б. Бабій, І. Білас, С. Кульчицький, В. Румянцев, І. Усенко, Є. Юрійчук та ін.) та набуття нею міжнародної правосуб'єктності (В. Василенко, В. Корецький, І. Лукашук, О. Мережко та ін.), комплексне дослідження процесу її внутрішньої і міжнародної легітимації не проводилось, а відтак представляє значний науковий інтерес, позаяк аналіз цієї теми дає змогу відповісти на низку питань історії радянської доби, серед яких одним з найактуальніших залишається визначення природи радянської державності та права.

3. Дослідження передумов, сутності, змісту та особливостей становлення радянської влади в Україні переконали нас в тому, що вирішальним чинником утвердження радянської влади в Україні став зовнішній (збройне втручання радянської Росії), а основними факторами міжнародного впливу стали: військовий (анексія та перерозподіл українських земель) і політико-демографічний (відсторонення українців від вирішення власних проблем, штучне винищення українського населення). Аналіз теоретичних поглядів з національного питання ідеологів і творців Радянської держави і співставлення їх з практикою національно-державного будівництва на терені України переконливо засвідчило їх кричущу невідповідність задекларованим цілям внаслідок прагнення більшовицької верхівки радянської Росії стати фундатором нової, комуністичної імперії. Водночас, тривала боротьба російського більшовизму за оволодіння Україною змусила кремлівське керівництво визнати, з тактичних міркувань, незалежність УСРР.

Радянська державність вимагала юридичного закріплення, легітимації, що мало бути забезпечено її конституційним оформленням. Перша Конституція Української Соціалістичної Радянської Республіки, як і її прообраз – Конституція РСФРР, ґрунтувалась на марксистсько-ленінському вченні про соціалістичну революцію та диктатуру пролетаріату. Тому цей основний закон був скоріше політичним, аніж правовим документом. Його домінуючою рисою була декларативність, характерна і для наступних радянських конституцій. Республіка Рад визначалася як державна форма

диктатури пролетаріату. Сформовані відповідно до Конституції 1919 р. державні інститути дублювали відповідні структури союзного рівня, демократичні принципи організації і функціонування механізму влади та політичної системи в цілому носили декларативний характер і не знаходили будь-якої практичної реалізації. Це призвело до повного нівелювання елементів демократії в державно-правовій сфері, формування однопартійної системи правління, зрощення партійного та державного апарату і встановлення тоталітарного режиму.

4. Утвердження радянської влади в Україні супроводжувалось організацією нової правової системи, яка відповідала правовим уявленням більшовицьких лідерів. Замість скасованих нормативних актів правотворчої діяльності українських національних урядів розповсюджувалися законодавчі акти радянської Росії. Формування радянського права в Україні було невід'ємно пов'язано з поширенням радянської влади і будівництвом державного апарату.

Знехтувано було й національними інтересами України. Їх знеособлення стало особливо інтенсивним в добу перебування України у складі СРСР. Вони цілковито підпорядковуються загальносоюзним, великодержавним інтересам. Крім того, радянська державність в Україні жодним чином не була пов'язана з віковими традиціями національного державотворення, вона їм суперечила і, будучи інонаціональною за своєю природою, зумовила, особливо в 30-х рр. минулого століття, небачені раніше соціальні потрясіння і людські жертви.

5. Аналіз функцій радянської держави показує, що вона мала складну внутрішню структуру, яка включає різноманітні державно-правові інститути, організації та установи, наділені владними і управлінськими повноваженнями і які утворюють в сукупності державний механізм. Важливу роль у структурі радянської держави відігравали судові та правоохоронні (каральні) органи і органи державного контролю, що виступили провідниками політики правлячої партії, спрямованої на утвердження тоталітарного режиму. Для зовнішнього вжитку українська радянська державність являла собою конституційний режим безпосередньої демократії. Суверенним носієм влади проголошувалися пролетарські маси. Представники робітників, селян і червоноармійців утворювали ради, які за нормами конституції користувалися повнотою влади на всіх рівнях – від місцевого до загальнодержавного. Насправді ж за фасадом влади рад приховувалась диктатура більшовицької партії.

6. Дослідження специфіки формування структур радянської влади в Україні допомогло дійти висновку, що більшовицька політико-адміністративна система, яка упродовж 1917-1920 рр. склалася на теренах радянської Росії, у готовому вигляді була експортована московським компартійним центром в Україну. Основними її рисами стали: утворення однопартійної системи і диктат більшовицької партії; зрощування апарату РКП(б) з державними органами; одержавлення масових організацій; наказні методи функціонування державного механізму і керівництва економікою;

надцентралізація управління. Експортовано з радянської Росії в Україну і носіїв більшовицької диктатури – компартійно-радянську кадрову номенклатуру. Опанувавши Україну, радянська Росія дещо послабила контроль за кадровими призначеннями в УСРР, що дає підстави стверджувати про існування певної самостійності керівництва республіки в ухваленні кадрових рішень у 1921-1922 рр. Однак в цілому досвід функціонування влади УСРР у цей період засвідчує: вона не була вільною у прийнятті життєво важливих, стратегічних державних рішень, а у тактиці лишалася вільною лише доти, доки московський центр не вбачав у її діяльності якоїсь небезпеки для себе.

7. Стосовно набуття УСРР міжнародної правосуб'єктності, то відповідно до правових норм та доктрин початку ХХ століття, які стосуються питання міжнародного визнання новопосталих державних утворень, радянська Україна у 1920-1922 рр. виступала як суб'єкт міжнародного права. Підставою для такого твердження є ключове положення конститутивної теорії, згідно якої умовою, при якій вважається, що новий суб'єкт міжнародного права дійсно виник і став дієздатним, є визнання його іншими державами. Акт визнання обумовлює залучення нової країни до міждержавних зносин.

Відповідно, визнана десятима країнами світу УСРР постала як суб'єкт міжнародного права. Її міжнародна правосуб'єктність реалізовувалася через укладання міждержавних угод, участь у міжнародних конференціях, а також через встановлення двосторонніх дипломатичних та консульських відносин. Підвалини, закладені міжнародною діяльністю Раднаркому УСРР у 1920-1922 роках, сприяли розвитку міжнародно-правового статусу сучасної України, яка з проголошенням незалежності у 1991 р. стала повноправним суб'єктом міжнародного права.

8. Попри вибудувану на російській зразок систему радянської влади, процес її легітимації в Україні відзначався своїми особливостями. З огляду на те, що утвердження радянської влади в Україні відбулося лише з третьої спроби, більшовицькі вожді, що вимушено пішли на формування «незалежної» української держави в радянській оболонці, будь-що намагалися зміцнити легітимність радянської влади. І хоча фактично радянську владу в Україні легітимізувала перемога у війні з українськими національними урядами, більшовицький режим змушений був вдаватися не лише до силових акцій та репресій, але й вимушено йти на окремі тактичні поступки українському національному рухові. Так, для сприяння легітимації режиму, а відтак, посилення лояльності населення, було розгорнуто прискорене формування радянської соціальної ідентичності – вузькокласового революційного патріотизму, що, втім, зустрів прихований або й відвертий опір тих соціальних верств суспільства, що не належали до пролетаріату. Задля придушення відкритого спротиву українців, що отримав зневажливу назву «бандитизму», «отаманщини», радянська влада застосувала військові з'єднання Червоної армії і частини особливого призначення (ЧОН), прихований опір селянства більшовицький режим здолав за допомогою

«кістлявої руки» голоду 1921-1923 рр. Водночас для створення видимості легітимності радянської влади в Україні і нівелювання окупаційної природи більшовицького режиму правляча партія у 1923 р. проголосила політику «українізації».

Таким чином, оцінюючи процес легітимації радянської влади в Україні з точки зору правової науки, констатуємо, що він мав усі формальні й неформальні атрибути, відтак легітимність радянського уряду стала реальністю як всередині УСРР, так і за її межами. Процес внутрішньої легітимації більшовицької влади, попри її примусовий характер, відбувався значно повільніше, аніж процедура міжнародного визнання радянського режиму, позаяк світове співтовариство змушене було визнати здатність більшовицького режиму утримати і зміцнити свою владу на протигагу українським національним урядам доби Національно-демократичної революції 1917-1921 рр.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Дмитрасевич Н.О. Становлення та функціонування органів представницької влади в УСРР (1919-1922 рр.) / Н.О. Дмитрасевич // Часопис Київського університету права. – 2010. – № 1. – С. 44-49.

2. Дмитрасевич Н.О. До питання про легітимацію влади рад в період становлення більшовицької диктатури в УСРР / Н.О. Дмитрасевич // Держава і право: Зб. наук. праць. – К.: Інститут держави і права імені В.М.Корецького НАН України, 2010. – Вип. 48. – С. 26-30.

3. Дмитрасевич Н.О. Репатріаційні угоди Раднаркому УСРР як інструмент міжнародної легітимації Української радянської держави / Н.О. Дмитрасевич // Часопис Київського університету права. – 2010. – №2. – С. 65-67.

4. Дмитрасевич Н.О. Комуністична ідеологія і масовий терор як інструменти легітимації радянської влади в Україні / Н.О. Дмитрасевич // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. – 2010. – № 2. – С. 33-37.

Статті, тези доповідей на конференціях, що додатково відображають результати дослідження

5. Дмитрасевич Н.О. Формування договірно-правової бази відносин УСРР з кемалістською Туреччиною на початку 1920-х років / Н.О. Дмитрасевич // Сучасні проблеми правової системи України: Зб. матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (29.10– 01.11.2009 р., м.Алушта) / Ред. кол. Ю.С. Шемшученко, Ю.Л. Бошицький та ін. – К.: Вид-во Європейського університету, 2009. – С. 170-172.

6. Дмитрасевич Н.О. Становлення міжнародної правосуб'єктності УСРР у 1919-1922 рр. / Н.О. Дмитрасевич // Збірник наукових праць наукових читань, присвячених пам'яті В.М. Корецького / Ред. кол. Ю.С.Шемшученко, Ю.Л.Бошицький та ін. – К.: Вид-во Європейського університету, 2010. – С. 194-196.

АНОТАЦІЇ

Дмитрасевич Н.О. Внутрішній та міжнародний аспекти процесу легітимації радянської влади в Україні в 1917-1922 рр. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – Київ, 2011.

У дисертації здійснено комплексний аналіз процесу легітимації радянської влади в Україні у 1917-1922 рр. Визначено основні засади та особливості формування системи радянського права в Україні. З'ясовано правовий статус, структуру, функції органів законодавчої, виконавчої та судової влади, структур державного контролю, виявлено специфіку їх формування та функціонування. Розкрито важелі й механізми партійного впливу на формування та діяльність представницьких, виконавчих, судових і правоохоронних органів влади республіки і визначено їх роль у становленні тоталітарного режиму в Україні. Обґрунтовано висновок, що внутрішня легітимність радянської влади була досягнута завдяки використанню правлячим режимом традиційних і специфічних засобів легітимації влади. Доведено, що зовнішньополітична активність уряду УСРР у 1920 - 1922 рр. сприяла перетворенню Української радянської держави на реально функціонуючий суб'єкт міжнародного права. Науково обґрунтовано і аргументовано, що легітимація радянської влади в Україні набула усіх формальних й неформальних атрибутів, відтак легітимність радянського уряду стала реальністю як усередині УСРР, так і за її межами.

Ключові слова: легітимація, радянська влада, радянське право, більшовицька диктатура, керівництво УРСР, органи влади, тоталітарний режим, механізм функціонування, міжнародна правосуб'єктність.

Дмитрасевич Н.О. Внутренний и международный аспекты процесса легитимации советской власти в Украине в 1917-1922 гг. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.01 – теория и история государства и права; история политических и правовых учений. – Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова. – Киев, 2011.

В диссертации осуществлен комплексный анализ процесса легитимации советской власти в Украине в 1917-1922 гг. Исследование причин, сущности, основных направлений та особенностей становления советской власти в Украине убедили нас в том, что решающим фактором советизации республики стал внешний (вооруженное вмешательство советской России), а основными факторами международного влияния стали: военный (аннексия и раздел украинских земель) и политико-демографический (отстранение украинцев от решения собственных проблем, преднамеренное уничтожение украинского населения). В то же время,

длительная борьба российского большевизма за обладание Украиной вынудила руководство советской России признать, с тактических мотивов, независимость УССР. Юридически этот статус был закреплен Конституцией УССР 1919 г.

Становление советской власти в Украине сопровождалось формированием новой правовой системы. Созданные в соответствии с Конституцией 1919 г. государственные институты дублировали, соответственно, структуры РСФСР. Результатом чего стало полное нивелирование элементов демократии в государственно-правовой сфере, формирование однопартийной системы, сращивание партийного и государственного аппарата и установление тоталитарного режима.

Раскрыты рычаги и механизмы влияния большевистской партии на формирование и деятельность органов представительской, исполнительной и судебной власти, правоохранительных органов, определена их роль в становлении тоталитарного режима в Украине. Обоснован вывод, что внутренняя легитимность советской власти была достигнута благодаря использованию правящим режимом традиционных и специфических инструментов легитимации власти. Определение основных принципов и особенностей формирования системы советского права в Украине, правового статуса, структуры, функций органов законодательной, исполнительной и судебной власти, государственного контроля, а также анализ особенностей и специфики их формирования и функционирования, способствовали формированию целостного представления о механизме втягивания Украины в партийно-советскую систему власти, ядром которой стал аппарат Российской коммунистической партии (большевиков) и его филиала – КП(б)У.

Обосновано вывод, что внутренняя легитимность советской власти в Украине была достигнута благодаря использованию правящим режимом как традиционных, так и специфических средств легитимации власти. В качестве первых выступали выборы в местные советы, других – идеология правящей большевистской партии и политика массового террора, проводимая репрессивно-карательными структурами и внесудебными органами.

Доведено, что внешнеполитическая активность правительства УССР в 1920-1922 гг. способствовала становлению Украинского советского государства в качестве реально функционирующего субъекта международного права. Научно обосновано и аргументировано, что легитимация советской власти в Украине имела все формальные и неформальные атрибуты, вследствие чего украинское советское правительство стало легитимным и в УССР, и за ее пределами.

Ключевые слова: легитимация, советская власть, советское право, большевистская диктатура, руководство УССР, органы власти, тоталитарный режим, механизм функционирования, международная правосубъектность.

Dmytrasevych N.O. Internal and external aspects of legalization of the Soviet power in Ukraine in 1917-1922. – Manuscript.

Master's thesis for receipt of the academic degree of Master of Laws in specialization 12.00.01 – theory and history of state and law; history of political and law doctrines. – National Dragomanova Pedagogical University. – Kyiv, 2011.

The author of the thesis carries out a comprehensive analysis of formation and performance of Soviet power in Ukraine in 1917-1922 against the background of acknowledgement of its legitimacy both with the country and on the international arena. The author defines the basic principles and characteristics of formation of the Soviet law system in Ukraine, identifies the legal status, structure and functions of legislative, executive and judicial bodies, state control institutions, specifies particular characteristics of their formation and functioning. The mechanisms and instruments of influence of the party on establishment and activities of the representative, executive, judicial and law-enforcement authorities of the republic and their role in formation of the totalitarian regime in Ukraine are examined in the manuscript. The author draws a conclusion that acknowledgement of the Soviet power by the population of the country was achieved due to use of traditional and specific methods of legalization of power by the party in rule. It has been proved that external affairs of the USSR government in 1920-1922 contributed to the transformation of Ukrainian soviet state into the acting subject of the international law. The author also proves the fact that the process of Soviet power legalization in Ukraine had all the formal and informal attributes, thus the legitimacy of the Soviet government became real both within USSR and abroad.

Key words: legalization, Soviet power, Soviet law, Bolshevik dictatorship, USSR leaders, authorities, totalitarian regime, mechanism of functioning, international personality.